

Daniel N Sidenius (1592-1666)

Förändringarnas vind

Kyrkans makt totalt var stor även i jämförelse med den gryende moderna staten som växte fram under slutet av 1500 och 1600-talen. Det fanns strömningar på universiteten i övriga Europa som kom att starkt påverka debatten och utvecklingen i dessa frågor i Sverige. De dominerande var ramaismen och aristotelismen, namngivna efter deras upphovsmän Petrus Rama och Aristoteles. Dessa företrädde i Sverige var främst Laurentius Paulinus Gothus och Jonas Magni under 1600-talets början. Den senare hade tillsatts av Kung Carl med stöd av Johan Skytte, som senare skulle bli universitetskansler. Magni undervisade i etik och ville även att politik, juridik, vetenskap och andra ämnen skulle kunna studeras för att få fram tillräckligt kunniga ämbetsmän till den växande byråkratin. Han företrädde kungen och övriga som såg behovet av utbildning för andra än präster. Denna utveckling var en förutsättning för Axel Oxenstiernas uppbyggnad av den svenska statsapparaten. Adeln ungdomar som redan var försörjda tackade nej till utbildning och föredrog svärdet före pennan.

Eftersom adeln förutsatte stora lantegendomar förekom den inte norr om Dalälven. Norr därom gavs det utrymme för många bönder att expandera och stärka sin makt och rikedom. De fick möjlighet att skicka en eller flera av sina söner till Trivialsolor, Vasaskolan eller till Universitet i Uppsala och vidare ut i Europa. Detta gav utrymme för andra än adeln att få uppdrag inom statsförvaltningen. Det hade även geografisk inverkan, Norrland fick ett mycket större inflytande i samhället.

Ovanstående utgör inledning på min fortsatta släktkrönika där en ny person från Sidensjö inträder nämligen min farmors morfars morfars morfars mormors farmors bror, Daniel Sidenius. Han var den första professorn i juridik (romersk rätt) i Sverige och även Assessor i Svea hovrätt samt rektor på Uppsala universitet.

Bakgrund

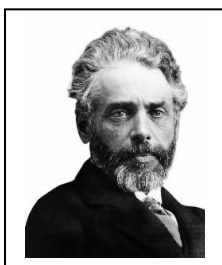
Daniel föddes på Prästgården i Sidensjö i Ångermanland i september 1592. Hans far var Kyrkoherden i församlingen Nicolaus Laurenti född 1565, okänt var. (se tabell) Han var bonde i Sidensjö och Nordingrå. Han undertecknade 1594 Söderköpings riksdagsbeslut. Han uppbär årligen sina 3 pund spannmål för sitt kyrkliga arbete. Betalade 1613 till Älvsborgs lösen. I boskaps och mantalslängden för år 1628 upptas han med ett hushåll på 11 personer. Han dog efter 1630. Modern var Katarina Pärsdotter född omkring 1565. Det är 13 generationer och drygt 500 år mellan mig och Daniels fader Nicolaus. Se tabell t.h.

Häxprocesserna på 16- och 1700-talen förebådades av en märkbar ökning av vidskepelsen. De första yttringarna av detta i Ångermanland finner man på ett ting i Sidensjö i februari 1628.

Midsommarnatten 1627 hade en trupp om sex man tillbringat i klockstapeln "för att vakta kyrkklockorna mot trullkäringar". De sex var Joen Sjulsson och Jon Jönsson från Å, Per Persson från Bölen, Sjul Andersson från Kläppen samt Lars Olofsson och Johan Nilsson från Myre. De fyra förstnämnda var prästrängar, och man kan gissa att vakthållningen skedde på order från kyrkoherden, Nicolaus Laurentii. Enligt de vaktande hade under natten två namngivna kvinnor infunnit sig i stapeln och "skavit klockan liksom trullkäringar". Ett rykte som spred sig snabbt i byn och som visade sig vara falskt.

De vaktande, och även en Anders Jonsson från Brynge som varit synnerligen aktiv i ryktesspridandet dömdes samtliga till böter

Henrik
Pontoppidan

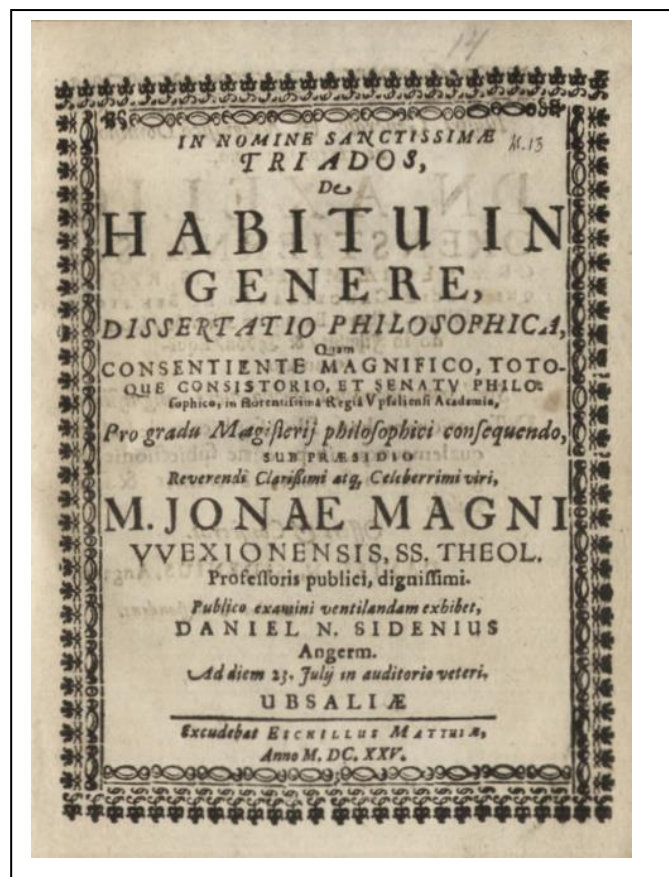
Daniel började sin utbildning i Gävle och studerade från 1600 i Uppsala. Han blev informator i Stockholm för rikskanslern Axel Oxenstiernas söner.

År 1625 genomförde Daniel Sidenius en examination i filosofi med rekommendation från Axel Oxenstierna. Det leddes av Jonas Magni Vexionensis, Professor i teologi och biskop i Vexijö. Arbetet finns dokumenterat på denna länk:

<http://uu.diva.portal.org/smash/get/diva2:803640/FULLTEXT01.pdf>

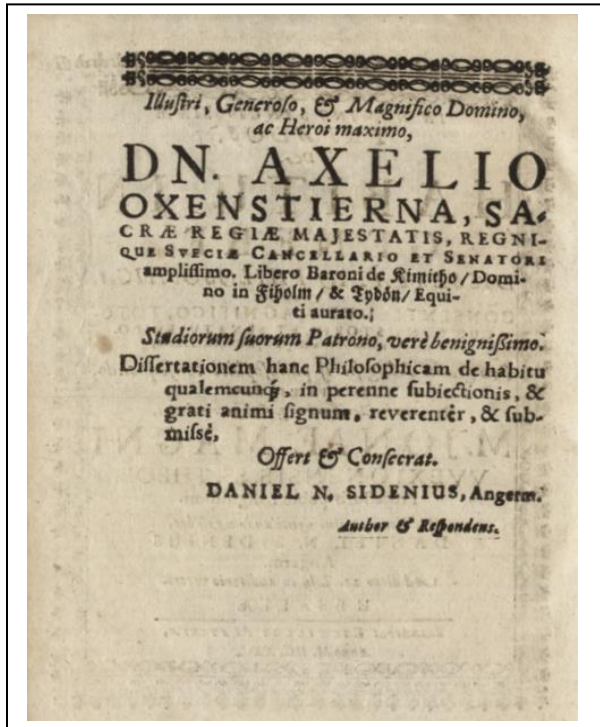
1626 vart han Adjunkt I filosofi. 629 blev han juris utriusque doktor - enligt Johannes Bureus anteckningar skedde detta den 22 augusti. Sidenius torde vara en av de första att doktorspromoveras i juridik i Sverige. Benedictus Crusius var examinerare. Hans disputation handlade om patronatsrätten. Han utsågs till professor i juridik (romersk rätt) 1630 av kungen själv, som inte inhämtade yttrande av

Daniel växte upp i en syskonskara på 5 personer. Fyra bröder och en syster. Den äldste brodern Erik född 1589 fick överta hemmanet och löste senare ut sina syskon. **System** vars förnamn inte är känt föddes 1590 och gifte sig med Johannes Olavi Angermannus, Komminister i Sidensjö. Brodern **Laurentius** född omkring 1595 övertog kyrkoherdeämbetet efter fadern. Hans son född 1635, Johan Larsson Sidenius gifte sig i Riddarholmskyrkan med Karin Lennardsdotter (okänt ursprung) och vart stamfader till den stora danska kyrkoherdesläkten Sidenius där bl. a. Författaren och Nobelpristagaren i litteratur 1917, Henrik Pontoppidan ingår. Daniels yngste brodern Johan född 1603 dog vid ung ålder.

konsistoriet eller universitetskansler Johan Skytte. Efter en utrikes resa som Sidenius företog samma år återkom han till Sverige och utsågs till assessor i Svea hovrätt 1634, med bibehållande av professorstiteln. Han lämnade hovrätten 1639 då han återgick till professuren vid universitetet.

Daniel var den förste som promoverades till doktor i juridik i Sverige, professor och assessor. Han var rektor för Uppsala universitet 1642-1647.

Gift 1632-06-09 med Kerstin Appelbom född 1608-09-29 i Nylödöse. Dotter till Häradshövdingen i Hölebo härad, Anders Appelbom och Carin Andersdotter Hök af Partela.

Hans enda dotter Catharina blev stammoder för den adliga ätten Rudbeck nr 1366. Catharinas dotter, Maria Katarina vart ingift i den adliga ätten von Post.

Han ägde fastigheten Valby Löt socken i Uppland som han fått som gåva av Axel Gustafsson Oxenstierna Af Södermöre.

Förmyndarregering en gjorde visserligen den 14 febr.1663 den öfver 70-årige professorn i svensk rätt D. Sidenius till emeritus med full lön och nämnde samma dag Gavelius till ordinarie professor, dock utan förhöjning i den

senares löneförmåner. Men kanslern förklarade i brev 16 april samma år, att detta icke betydde att Sidenius var från tjänsten alldeles utesluten, utan att konsistoriet skulle dem emellan fördela föreläsningarna i ämnet. Och Sidenius har fortsatt att föreläsa.

Källa: Uppsala universitets historia.

Sidenius omnämns i brev från Johan Oxenstierna till Axel Oxenstierna:

1636-05-06 Tyresö

Reg. nr 6250

Innehåll JO översänder detta brev med Salvius som nu skall avresa till Tyskland med regeringens uppdrag att kalla hem AO. Angående läget i allmänhet hänvisar han till vad Salvius kommer att berätta för AO. - Johan ger en något mörk bild av situationen i Stockholm. Privata hänsyn står ofta i vägen för "publica consilia". Nu för tiden är i bästa fall två riksråd på plats i Stockholm, ofta är det bara riksdrotsen [Gabriel Gustafsson Oxenstierna] som tar hand om ärendena. Av kollegierna är kansliet ynkeligast. När Salvius nu skall vara borta är det bara Lillieström som sköter arbetet i kansliet. Per Banér har inte varit i Stockholm på fyra månader och Per Sparre är mycket sjuklig. - Johan väntar modern [Anna Bååt] till Stockholm. Båda ska stanna i Stockholm tills det vet hur det blir med AO:s hemresa – Om förberedelserna till Johans bröllop och om morgongåvan. - Om Peder Sparres relation till systemen [Katarina Oxenstierna]. - Om Hieronymus Birckholtz som önskar återbetala pantsumman för Yllene gård. - Johan vill att brodern Erik kommer till Stockholm till utskottsmötet och stannar här över sommaren för att bekanta sig med "folket". Erik skall icke desto mindre fullfölja sina studier i

Uppsala. Där måste man ordna en ny inackordering åt honom eftersom Daniel Sidenius ska flytta till Stockholm.

624-08-13 Uppsala

Reg. nr 6193

Innehåll Rekommendation för studenten Ericus Brunius [Erik Brunnius] som Johans preceptor Daniel Nicolai [Sidenius] har valt som preceptor åt Clavidus [Klas Hansson Bielkenstierna]. Daniel Nicolai kan inte ensam hålla efter deras studier i två språk och andra övningar. Förut fanns tre preceptorer, nu är Daniel ensam och skall dessutom undervisa Georg Sparre med tjänare. Johan Skytte har en preceptor för att undervisa sina söner i bara ett språk och söker en till. - Johans värd M. Jonas klagar över det stora antalet tjänare som han skall förpläga.

Daniel omnämns på flera ställen i Claes Ahnerstedts verk "Uppsala unviersitets historia" från 1931:

Följande hänvisningar finns i indexdelen;

Sidenius, Daniel Nicolai (1592-1666), professor, assessor I, s. 101, 233(jur. prof. 1630), 243, 256, 297 f. 360, 364, 389o. 399 f.(lärar- o. förf.-verksam- h et); 11:1, s. 3, 46, 62, 98, 242; 11:2, s. 40, 61 f., 69 f.(data), 110 o. 113 (föreläsningar), 148, 200, 202-04(lärar- o. förf.-verksamhet), 206. — Bih. I, s. 328, 360 f., 365, 389, 410; Bih. II, s. 2, 26, 53, 64, 70, 74, 76, 79 f.; Bih.III, s. 12.

En reflektion över 1600-talets studenter:

Ett utmärkande drag hos männen från detta tidevarf är deras utpräglade individualitet, deras förmåga af initiativ och praktiska duglighet i allmänhet. I kunskapernas omfång torde de ofta stå långt efter, hvad man i vår tid fordrar af vetenskapligt bildade män, men i afseende på sjelfständigheten i vetande och tankekraft stå de utan tvifvel högre än flertalet i våra dagar. Detta förhållande sammanhänge dels med vetenskapernas egen ställning då för tiden dels med uppfostrans och undervisningens art. Vetenskapernas omfång var då ej så stort, att ett mera mångsidigt studium tog ynglingens krafter i uteslutande anspråk för en längre tid. Der fans ej denna uppsjö af litteratur, i hvilken nu så mången nästan drunknar. Studenten behöfde derfor ej öfverlasta sig med kunskaper och der- under löpa fara att förlora sig sjelf och blicken öfver det hela. Det var ej mycket han visste, men det han inhemtat var hans egendom i ordets egentliga mening. A andra sidan måste han oftast sjelf bryta 'sig sin väg, och under fattigdomens tryck hafva de 6esta studenter arbetat3). Denna kamp med svårigheterna utvecklade deras viljekraft och hela personlighet, och samma karakter af sjelfständig- het togo äfven deras studier. Våra sammandrag och handböcker stodo dem ej till buds; ej heller gåfvos så rikliga tillfällen till enskild undervisning. Det blef derfor mera ett studium på egen hand, förenadt visserligen med mera besvärligheter, men ock vanligen sluttande med säkrare frukter. Härtill kom den stora vigt man då fäste vid förmågan att kunna ledigt och tankeriktigt återgifva hvad man lärt; dessa oupphörliga deklamationer, orationer och disputationer bidrogo i hög grad att utbilda ungdomens makt öfver ordet.

Källa: Uppsala unviersitets historia

Bouppteckning:

[Daniel Sidenius bouppteckning](#) Tryck på vänsterpilen för att återvända

Ättlingar

Bland ättlingar till Nicolaus Laurentii märks kungens vän Noppe Lewenhaupt, Archibald Douglas (gift med ett barnbarn till Österrikes siste kejsare, danske greven Knud Holstein-Ledreborg gift med en luxemburgsk prinsessa (syster till förre regenten), Knud syster Brigitte gift till italienska fursteätten Bourbon-Parma. Även Lisbet Beck-Friis som gifte sig 1956 med Olof Palme, som blev Sveriges statsminister 1969.